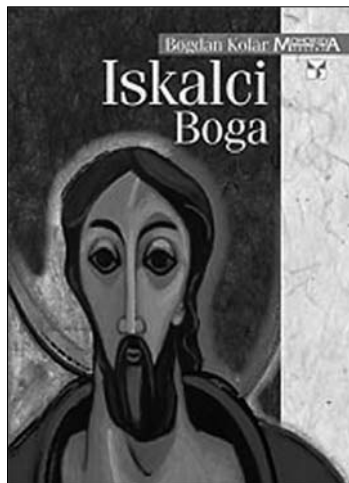

Bogdan Kolar
Iskalci Boga

Celje: Mohorjeva družba,
2005

Avtor Bogdan Kolar prikazuje v knjigi dvatisočletni razvoj redovništva v zgodovini Cerkve. Namen menihov, puščavnikov in redovnikov je bil vedno znova, živeti življenje, ki je v skladu z evangelijskimi sveti in je podobno življenju Jezusa Kristusa. Jezus je živel neoženjen, bil je ubožen - brez imetja, hkrati pa je bil pokoren Očetu. Tisti, ki se podajo na pot za njim, se odpovedo svetu - gredo v samoto, v tišino, da bi se srečali z Njim. Različni poskusi iskanja te Božje bližine so v Cerkvi rodili množico redovnih skupnosti, zato je naslov knjige *Iskalci Boga*.

Prvo poglavje obravnava čas antike in hkrati razlaga, kako je prišlo do začetkov menišтва med kristjani. Asketi so

obstajali že v grški in rimski kulturi, v judovstvu pa so obstajale razne skupnosti, ki so zagovarjale asketski način življenja. Kristjani so kmalu nekatere od teh pojavov posvojili in jim dali krščansko vsebino. Že v drugem in tretjem stoletju si tako nekateri zadajo življenje v samoti, odpovedi in spokornosti. Hkrati se pojavijo prve teološke razlage in utemeljitve asketskega življenja s strani Tertulijana, Ciprijana in Origena. Nove razmere za krščanstvo nastopijo, ko je leta 313 priznано s strani rimske države, leta 385 pa postane državna veroizpoved. Med številnimi kristjani zato prevlada koristoljubnost, vne- ma za svetniško življenje pa upada. Nekateri zato odhajajo v samoto kot znak nestrinjanja s površnostjo nove Cerkve, drugi želijo posnemati Kristusa, tretji si izberejo asketizem kot trajno trpljenje.

V puščavah se iz vseh teh razlogov pojavijo prvi puščavniki oz. anahoretii. Egipt tako postane prvotna domovina menišтва. Posamezniki se umikajo v samoto, vendar ohranjajo stike s Cerkvijo in jo tako bogatijo. Antona Puščavnika, ki je oče puščavništva, življenje v puščavi ne oddalji od ljudi, pač pa postane duhovni svetovalec mnogim. Nekaterim puščavnikom Cerkve zaupa odgovorne službe, drugi so svetovalci mlajšim. Razvije se še druga usmeritev, ki zagovarja življenje v skup-

nosti (gr. koinos bios), zato se ti menihi imenujejo cenobiti. Prvo takih skupnosti razvije okoli leta 320 Pahomij, prej rimski vojak. V teh in drugih podobnih skupnostih je pomembno skupno življenje, kjer naj bi bili vsi enega srca in duha, molitev in delo sta bolj urejena, zahteva se odpoved lastnini in pokorščina predstojniku. Pojavljajo se ženske in nemalokrat tudi mešane skupnosti. Menišтво je bilo bolj v navadi na vzhodu, od tam se je kmalu začelo širiti na zahod. Več središč menišтва je nastalo v Galiji, Avguštín pa je pomembno prispeval k razcvetu menišтва v Severni Afriki.

Benedikt iz Nursije je leta 529 z ustanovitvijo samostana na Monte Cassinu začel novo obdobje v zgodovini menišтва. Benediktinci so se v naslednjih stoletjih razširili po vsej Evropi ter tako s svojim krščanskim življenjem kot z znanstvenim delom prispevali k bogati dediščini Evrope. Cenobiti so obveljali za najmočnejšo vrsto menihov, pokorščina, molk in ponižnost so postale tri pomembne kreposti menihov, pravilo "moli in delaj" pa se je ohranilo skozi stoletja. Položeni so bili temelji redovništva v srednjem veku. Papež Gregor Veliki (590 - 604) je menišтво vključil v neposredno službo Cerkve. Menihi so bili večkrat prvi misijonarji, zato naj bi usklajevali

kontemplativno in aktivno življenje. Benediktovo pravilo se je z misijonarji širilo iz Rima na britansko otočje, od tam pa nazaj v Evropo. Samostani so se razvijali v velike opatije na podeželju, ki so bile hkrati središča cerkvenega življenja. Samostani so postajali sestavni del fevdalnih odnosov, ustanavljali so šole in se vključevali v opravljanje državnih funkcij. Tako so pomembno prispevali k razvoju karolinške renesanse, a so hkrati s tem zgubljali svoj prvotni namen.

Znanilci novega življenja so reformni samostani 10. in 11. stoletja. V eno najpomembnejših opatij se je razvila opatija Cluny v Burgundiji. Opatija Cluny je bila kmalu na čelu konfederacije več samostanov, kot glavno dejavnost skupnosti pa je razvila razvejano in dolgotrajno liturgijo. Različni samostani so se tako vrnili k bolj enotni razlagi redovnih pravil. Podobne pobude se pojavijo še v nemškem prostoru in na Apeninskem polotoku. Kljub razmahu ugleda in premoženja velikih benediktinskih opatij pa je bila v mnogih meniških skupnostih v Zahodni Evropi živa misel na bolj mirne in kontemplativne začetke menišтва. Mnogi menihi v samostanih so bolj poudarjali pomen uboštva, večje zbranoosti, samote in spokornosti. Iz tega gibanja so se razvili izredno močni redovi premonstra-

tencev, kartuzijanov in cistercijanov. Zadnja dva redova sta združila prvine samotarskega in skupnega življenja.

Razvoj pa je šel dalje. V Evropi so se vse bolj razvijala mesta, obrt in trgovina. Hkrati je Evropo zajela vrsta ljudskih gibanj, ki so s poudarjanjem ideje evangeljskega uboštva nasprotovala razmeram v Cerkvu tistega časa. Na nastale razmere so odgovorile nove redovne skupnosti, ki so poudarjale pomen evangeljske revščine. Tako dominikanci kot Frančiškovi manjši bratje so se kmalu razvili v dobre pridigarje, iz njihovih vrst pa so prihajali tudi univerzitetni profesorji, ki so dali pomemben prispevek misli tistega časa. Oboji so ustanovili ženske redove in tretji red. Pomembnejši uboštveni redovi so bili še karmeličani in avguštinski puščavniki. Srednji vek pa zaznamujejo še viteški redovi, ki so se razvili v zvezi s križarskimi vojnami ter varovanjem bolnikov in romarjev.

Tretje poglavje je posvečeno redovništvu v obdobju reform. Začetke tega časa zaznamujejo številne kuge, stoletna vojna med Anglijo in Francijo ter avignonska sužnost. V Cerkvu se pojavljajo reformna gibanja, ki pa nimajo zadosti moči, da bi kaj spremenila. Evropska Cerkev se z Lutrom in reformacijo razdeli na protestantsko in katoliško. Luther, ki je bil prej sam menih, je ostro nastopil proti re-

dovništvu nasploh. Razmere v Cerkvu se začnejo urejati šele s Tridentinskim koncilom (1545 - 1563). V tem času nastajajo prenovitvene skupnosti, ki se trudijo za izboljšanje duhovniških vrst. Tako nastajajo temelji, iz katerih se kasneje razvijejo semenišča. Čas katoliške preнове izrazito zaznamujejo jezuiti, kateri so bili s četrto zaobljubo na voljo papežu in Cerkvu. Številčno naraste red kapucinov, iz katerega prihajajo mnogi pridigarji. Odkritje novih kontinentov pa mnoge redove spodbudi k misijonarskim nalogam. Redovno življenje v baroku tako znova zaživi, kmalu pa se v Evropi pojavi razsvetljens-tvo, ki ni naklonjeno redovniškemu načinu življenja. Države in vladarji začno korenito posegati v delo redovnih ustanov, Cerkev hočejo imeti pod svojim nadzorom. Papež tako pod pritiski vladarjev leta 1773 razpusti jezuite. Po celotni Evropi se samostani zapirajo, zlasti so na udaru kontemplativne skupnosti (na Slovenskem je razpuščenih 55 samostanov).

V takem vzdušju Cerkev vstopi v 19. stoletje, kar je vsebina četrtega poglavja. Sekularizacija je na pohodu, ukrepi liberalnih oblasti pa v Cerkvu prizadenejo versko življenje, kulturne dejavnosti, šolstvo in vzgojo, socialno delo in gospodarstvo. Staremu redu je bil napovedan splošen boj, temu redu pa so v očeh mnogih so-

dobnikov pripadali tudi samostani in kongregacije. Ko so se razmere po koncu Napoleono-vih vojn umirile, so se zlasti v Franciji in severni Italiji pojavili številni novi redovi. Cerkev je redovnim skupnostim nudila podporo. Leta 1814 so bili obnovljeni jezuiti, ki so bili v močno oporo rimskim centralnim ustanovam. Z industrijo in širjenjem mest se pojavijo nove potrebe, na katere odgovorijo mnoge skupnosti, ki delujejo na socialnem področju. Začne se razcvet ženskih redov. Konec 19. stoletja imajo usmiljenke že 30.000 članic. Mnogi redovi se posvetijo delu za boljšo vzgojo in izobrazbo. S tega področja so nam najbolj znani salezijanci in uršulinke. Skupnosti, ki so namenjene delu v misijonih, pa razvijejo odprto metodo prilagajanja novim kulturam.

Peto poglavje nam pokaže redovništvo v obdobju dvajsetega stoletja. Države v prvi svetovni vojni vzpostavijo trdne meje, ki se jih morajo držati tudi redovniki. Redovništvo je prizadeto zlasti od totalitarizmov, ki se razvijejo v svetu po letu 1917. Redovniki doživljajo težke čase v Rusiji, Mehiki, Španiji, Nemčiji, v večjem delu Vzhodne Evrope, na Kitajskem ..., mnogi so pobiti, zaprti, obtoženi veleizdaj, premoženje jim je zaplenjeno itd. V takih razmerah se razvijejo tudi bolj skrivna združenja redovnikov. Kljub vsemu Cerkev do leta 1965 beleži rast šte-

vilnih ustanov in članov, ki dosežejo število 336.000 oseb. V tem času se ravno končuje 2. vatikanski koncil, ki pa ne da dovolj jasnih smernic glede ureditve redov, zato mnogi samostani v zahodnem svetu razpadajo. Misijonsko delovanje redovnikov in Cerkve pa je v tem času že začelo rojevati sadove. Novost dvajsetega stoletja so svetne ustanove. To so skupnosti laikov ali klerikov, katerih člani izpovedujejo evangeljske svete sredi sveta. Člani svetnih ustanov nimajo skupnega življenja in živijo v svetu brez vidnih zunanjih znamenj. Njihova naloga je pričevati v vsakdanjem svetu. Za začetnika lahko štejemo Charlesa de Foucaulda, ki je živel med muslimani. Dvajseto stoletje močneje zaznamujejo člani Opus Dei, sestre Matere Terezije in menihi, ki jih je v Taizeju zbral protestant Roger Schutz.

Knjiga nam ponuja obilico zgodovinskih podatkov, hkrati pa je na mnogih mestih lepo berljiva. Vsakemu poglavju v knjigi sledi še kratek oris razmer na Slovenskem, ter slikovni del s pomembnejšimi osebami Cerkve. Svetovna in cerkvena zgodovina sta vključeni v takšni meri, da pomagata razumeti, zakaj je v preteklosti prihajalo do takšnih ali drugačnih redov. Redovniki so se namreč zmeraj odzivali na potrebe časa. Knjiga nam pred oči naslika tisto prepletanje, ki se je dogajalo

med Cerkvijo in svetom, med redovniki in družbo, med Bogom in ljudmi. V tem prepletanju je nastajala dediščina Evrope, h kateri so mnogo doprinesli ravno redovniki. Iskalci Boga so močno zaznamovali podobo Cerkve, miselnosti, znanosti, gospodarstva, šolstva, socialnih ustanov, kulture, podobo celotnega sveta. Kdor hoče spoznati identiteto Evrope, se mora soočiti tudi s tem delom njene zgodovine. Za slovenskega bralca je knjiga velika obogatitev.

Matej Matija Kavčič

**Dieter Blumenwitz
Okupacija in
revolucija v Sloveniji
(1941 – 1946)
Mednarodnopravna
študija**

